

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 39. De coniugum obligatione reddendi debitum coniugale,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

si, & diurnam cohabitationem, sicut & copulam affectu maritali habitam, esse posse sufficiens signum externum interni consensus ad revalidationem matrimonii. Eum & Couarruiam ab eo citatum consule si placeat.

276. **Q**UARTVM DOCVM. EST. Coniugem consensum nullitatis matrimonii ob impedimentum siue diuino siue humano iure dirimens, in nullo euentu (quantumcūque ab Ecclesia excommunicetur, vitæq; periculum subeat, & grauissima sequantur scandala) posse reddere debitum coniugi ignotanti. Pro hoc faciunt cap. Inquisitioni, De sentent. excommunic. & cap. Literas, De restitut. spoliar. Et ita sentientes multos auctores refert Sanchez lib. 2. disp. 39. Probaturq; ex eo, quod alioquin concedendum esset fornicationem aliquando licitam esse, cum in tali casu consensum impedimenti, accedat ad eam, quæ scit non suam, & ideo fornicetur: quia fornicatio non est aliud, quam accessus ad non suam. Ideoq; si in aliquo casu liceat accedere ad non suam, licebit & fornicari, quod absurdum est: cum sit intrinsece malum, atq; adeo illicitum, semper & vbique. Nec responderi potest delinere esse malum respectu maioris mali, quod vitandum est: quia id dici non potest de iis quæ cum sint intrinsece mala, nõ nisi male fieri possunt: sed de iis tantum quæ non sunt alia ratione mala, quam quia prohibita; vt usus carniū in Quadragesima, & alia huiusmodi de se indifferentia.

277. **Q**uod autem istud procedat, non tantum quando impedimentum est iuris naturalis; sed etiam quando est iuris humani, ex copater; quod cum hoc, perinde ac cum impedimentis iuris tantum Ecclesiastici dirimente contractum, conualesceret, dum vnus coniux illud scit & alter ignorat: si id ipsum impedimentum ita detegeretur, vt vtrique coniugi notum fieret, illi non essent separandi, nec procuranda esset dispensatio: quod est contra communem vsū.

280. **P**orro aduersus prædicta incommoda, ei qui quod inualide contraxerit, nequit absq; scelere reddere coniugale debitum; auctores proponunt aliquot remedia, quorum Sanchez meminit in eadem disp. 39. quæst. 2. Primum est fugere in locum vbi scandalum cessat. Secundum ingredi religionem, si matrimonium nondum consummatum sit: quo remedio tamen vti, nõ quidem ille cogitur, qui mala fide contraxerit. Tertium, vt coniux impedimenti consensum perat diuortium ob fornicationem vel adulterium alterius, si forte hæc causæ concurrant. Quartum, impetrare à coniuge vt simul viuant tantum vt frater & soror, iuxta cap. Laudabilem, De frigid. & malefic. Quod tamen remedium moraliter loquendo, vix est licitum ob humanam infirmitatem, ob quam periculum est consensus probabilissimum, cui se exponere temeritas est.

CAPVT XXXIX.

De coniugum obligatione reddendi coniugale debitum.

SVMMARIVM.

- 281 Obligatio reddendi debitum æqualis est in viro & femina.
 282 Ea est sub peccato mortali.
 283 A quo excusat periculum anime aut notabile corporis.
 284 De lepra & lue venerea excusante.
 285 De ingressu religionis, & de impotentia coeundi.
 286 De periculo abortus.
 287 De fornicatione, & periculo femina moriendi in partu.
 288 De experientia quam habet femina se non posse prolem viuam parere.

281. **Æ**quali iure teneri coniuges sibi inuicem reddere coniugale debitum, constat ex Apostolo in priori ad Corinth. cap. 7. cum ait. Vxori vir debitum reddat, similiter autem & vxor viro, quoniam mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Quia

igitur ex vi contractus matrimonii, vir & femina contrahentes transferunt in se mutuo potestatem corporum, licet in aliis non sit ius æquale, cum vir sit caput mulieris, ex sequenti cap. 11. in hoc tamen, est omnino æquale. Ideoque peccat æqualiter vir ac femina negans debitum alteri coniugi petenti; siue expresse per verba, siue, vt vsu venire maxime potest feminis verecundioribus, interpretatiue; exhibitione aliquorum signorum, ex quibus facile est colligere voluntatem petendi. Pro quo Sanchez lib. 9. disputat. 2. num. 4. multos auctores commemorat.

Adde quod idem late tractat in sequenti numero 6. & 7. eidem obligationi locum esse, quantumuis nec verbis nec aliis signis debitum coniux petat, si alter aduertat ipsum pati incontinentiæ periculum, cui subuenietur per coniugalem copulam. Ratio est: quia si lege charitatis quibus proximus tenetur cum potest commode opem ferre proximo, in necessitate spirituali constituto, tenebitur maxime coniux coniugi ob arctum amicitie vinculum, quo adstricti sunt: præsertim autem in proposita necessitate, cum matrimonium post naturæ lapsum, institutum sit in remedium carnalis concupiscentiæ: quod coniux coniugi etiam non petenti offerre, exhibitione debiti tenetur, perinde ac medicus agrotæ cui medetur offerre medicinam salutarem, etiam si eam non petat.

Notat autem Nauarr. in Enchir. cap. 16. numero 24. tale peccatum mortale esse ex communi adeoque (vt Sanchez habet numero 9.) omnium sententia. Cuius fundamentum est quod lege iustitiæ reddendum sit vnicuique quod suum est, corpusque viri sit vxoris, & e contra, ex prioria ad Corinth. cap. 7. Sicut igitur in aliis rebus magni momenti debitum negare contra iustitiam, censetur fieri proximo grauis iniuria, censeri quoque debet in ista, quam constat esse de illarum numero. Verumtamen interdum non petitur cum tanto rigore iustitiæ, vt reddi debeat sub mortali: vt cum petitur solum insinuando & alliciendo, mouendove. Nam nec debitum pecuniarum non reddere ea tantum ratione petitum, videtur peccatum mortale. Immo vero quando vnus creberime, importune, & moleste peteret, non teneretur alter semper ad nutum ei obsequi: nec negans debitum censetur facere ei iniuriam grauem: ita vt ex materitate leuitate, excusatio à mortali daretur. Secus vero, si cum debita moderatione obnixè petenti debitum, non nisi cum magna difficultate, aut quæ rarissime reddere vellet; maxime autem si in petente aduerteret periculum adulterij, aut alterius nefariæ pollutionis. In talibus enim casibus (vt cum femina ideo reueneret, quod nollet ex tali viro prolem suscipere) peccatum mortale committitur per negationem debiti ex iustitia, in notabilem iniuriam proximi.

Causæ excusantes à proposita obligatione.

Sunt præterea aliæ causæ excusantes à peccato non reddentem debitum coniugale. **PRIMA** EST, periculum anime: vt quando aliqua circumstantia redderet vsū matrimonii illicitum, iuxta dicenda in sequenti tractatu de eodem vsu.

SECUNDA EST, periculum corporis de quo Sotus in 4. distinct. 32. quæst. vnica, art. 1. hanc conclusionem statuit. Neutrum coniugem teneri debitum coniugale alteri reddere tum detrimento salutis seu conseruationis proprii indiuidui. Et probat: quia ordo naturæ, quam charitatis, quæ naturam perficit, id postulat, vt vnaqueque res sibi magis consulat, quam alteri. Adde quod homo non habet vitæ suæ dominium, & ideo nequeat illam graui discrimini exponere, vbi vrgentior causa non compellit.

Cuiusmodi causa esse, an periculum incontinentiæ in exigente, debeat censeri, dubitatio est. Quam Sanchez lib. 9. disputat. 24. num. 12. tractans, resoluit posse esse tantum de consilio: quia etsi licitum sit cum notabili corporis detrimento, graui necessitati spirituali proximi subuenire; non est tamen de præcepto: quia non est extre-

ma necessitas cum possit aliis modis ei subueniri: tum quia contrahens matrimonium non obligat se ad debitum rediendum præcise: sed salua incolumitate personæ iuxta naturam ordinem: qui est vt tali incolumitati prius consulatur, de quo paulo inferius, quam propagationi speciei, ad quam matrimonium instituitur. Bene autem addit loco citato Sotus, neminem debere anam mala fidei inde arripere, vt coniugem defraudet eo prætextu: quia licet non nunquam leue aliquod detrimentum timeatur: obligationi iustitiæ nihilominus satisfaciendum est: vt in debito pecuniario, ita & in hoc. Propositam causam assignatam à D. Thoma in 4. distict. 32. quæst. vnica, art. i. ab omnibus esse receptam habet Sanchez in eadem disp. 2. 24. num. 2. Atque Caietanus in Summula verbo *Matrimonium* §. *Matrimony peccata*, adfert ex ipso D. Thoma, quod eodem spectat, debitum coniugale intelligi salua subiecti continentia & sanitate. Id quod natura fati innuit, dum per generationem conseruationi speciei intendit sine malo indituidi. Ideo enim naturalis vis nutriendi prius prouidet indiuidui conseruationi & deinde generationi ministrat superfluum, ad speciei propagationem.

284. Sed aduersus eandem, opponi potest ex cap. 2. De coniugio leprosi. quod coniux leprosi cogatur debitum reddere petenti. Cuius obiectionis diuersa est diuersorum responsio; vt patet ex his quæ Sanchez tradit in eadem disput. 24. quæst. 2. Is autem eam approbat (pro qua & magno numero auctores citat in num. 17.) quæ habet sermonem illic esse de redditione debiti, quando ea non cedit in notabile damnum reddentis. Responderi potest etiam cum Soto in 4. distict. 32. quæst. vnica, art. i. col. penult. m. quod Pontifex illic intendat tantum decernere, leprosam quamuis de se horrorem affeçat, & aliquem contagionis metum, non absolueret tamen coniugem ab obligatione reddendi debitum, nisi periculum contagionis esset moraliter certum: aut horrorem adeo ingens esset vt natura ipsa congressum abominaretur. Quem horrorem, etiam si periculum infectionis abfuerit, excusare ob prævalentem nauſeam in redditione debiti tanquam moraliter impossibili, Sanchez aliis citatis docet num. 21.

Addit Sotus loco citato ex arte medica & ex experientia communi constare, maius periculum contagionis imminere viro ex accessu ad leprosam, quam contra (de quo Sanchez in eadem disputat. num. 19.) ideoque virum sanum minus teneri leprose debitum reddere, quam vxorem sanam viro leproso. Addit etiam (pro quo Sanchez in præced. num. 18. plures alios citat) quod dicitur de lepra intelligendum esse pari ratione de lue venerea. Neque ad negandum debitum sufficere, quod timeatur prole contracturam esse lepram: quia vt D. Thomas ait melius est prolem sic fore, quam nullatenus fore. Adde quoque ex Caiet. 2. 2. qu. 154. art. 1. col. vl. versu ad 2. quod si vxor sana cum viro leproso aut infecto lue venerea coiret ob amorem quo illum persecutur non curans periculum propriæ infectionis ex contagione, non solum à peccato excusaretur, sed etiam mereretur si ex charitate id faciat. De quo Sanchez numer. 23. annotans in præcedenti nu. 22. quod dictum est periculum contagionis excusare à redditione debiti coniugalis, non procedere quando morbus contagiosus præcessit id sciente sano coniuge: qui nihilominus ad eandem redditionem voluit per matrimonium contractum se adstringere: vt & ad cohabitatio-nem, ad quam pariter idem contractus adstringit.

285. TERTIA CAUSA EST: Voluntas ingrediendi religionem ante matrimonii consummationem. Ea enim facit vt spatio duorum primorum mensium liceat negare debitum, iuxta cap. Ex publico, De conuers. coniugarum.

QUARTA CAUSA EST: impotentia coeundi quæ cum adest excusat non satisfaciendam debito: quia impossibile non est obligatio, ff. de reg. iuris. leg. in possibilem. Quamquam peccatum est mortale tale impotentiam de industria sibi procurare: quia notabilem proximi iniuriam habet coniugem. Quod procedit ex Syluest. in verbo *Debitum*, num. 2. & ex aliis quos Sanchez refert lib. 9. disp. 3. nu. 4. non tantum eum scienter quis red-

dit se impotentem modo illicito, vt per crebras fluctuantes aut accessus ad alienas: sed etiam eum scienter modo licito, vt per notabilem excessum in vigiliis vel ieiunio: quia facit contra iustitiam & tanquam cooperanti impunitur ei corruptela, si quam alter coniux patitur quam alioqui vitasset.

Habet in sequentibus numeris Sanchez alia notanda praxi. Primum est, culpa vacare coniugem, se bona fide extenuantem medijs honestis, vt seruando Ecclesiæ ieiunia aliave moderata ex deuotione aut impendendo moderate tempus honestis studijs. Ratio est: quia efficitur quidem minus potens, non tamen impotens: neque tenetur cum spiritali iactura à spiritalibus operibus abstinere vt se potentiorum ac robustiorum reddat; sicut nec ob eam causam tenetur desistere à necessarijs corporalibus exercitijs. Itaque satis est viro, vt attentia sua & vxoris conditione, conseruet vires quæ sufficiant ad moderate reddendum eidem vxori debitum, ne incontinentiæ periculo eam exponat. Secundum est, non licere vxori vigilijs & abstinentijs ita se dederè, vt deformis & odiosa viro reddatur, ne ei anam præbeat querendalios amores turpes. Tertium est, maritum non teneri calidis vt, vt ad copulam potens efficiatur, sed sufficit, vt non reddat se impotentem. Quartum est, votum abstinentiæ aut vigiliarum aut longæ peregrinationis aut alterius exercitij obstantis coniugali debito moderate reddendo, etiam si validum sit, non posse impleri donec alteri coniugi manifestatum, ab eodem approbetur. Ratio est: quod eiusmodi votum sit de re licita quidem, sed dependente ab alterius coniugis voluntate: contra quam si vouens expresse intendet se obligare, peccat, nec votum valeret tanquam Deo displicens.

286. QUINTA CAUSA EST: Periculum abortus, quod in coagulatione contingit potissimum; & quando propinquus est partus. Propter illud enim licere coniugale debitum negare, ex eo probatur: quod matrimonii huius sit generatio prolis, cui abortus directe repugnat. Taliq; periculo, quod est mortem inferendi innocenti, exponere te peccatum est mortale: vt ex pluribus auctoribus Sanchez habet lib. 9. disp. 22. in initio. Addens periculum incontinentiæ ab eo non excusare; quia illud periculum præponderat huic: cui alijs modis consulti potest. Hinc monet præclare D. Hieron. verbis relatis 32. qu. 4. cap. Origo. Qui dicunt se causa reipubl. & generis humani vxoribus coniugi & filios procreare, imitentur saltem pecudes: & postquam venter vxoris intrumuerit, non perdant filios.

287. SEXTA CAUSA EST: Fornicatio, propter quam ab vno coniuge commissam liberum esse alteri coniugale debitum denegare ex Christi auctoritate, Matth. 5. (per illa verba, Excepta fornicationis causa) siue alia Iudicis sententia, communis consensus est teste Nauarro in Enchir. cap. 22. numer. 21. Et confirmatur: tum ex cap. Dixit Dominus, 32. q. 1. tum ex eo, quod frangenti fidem non teneatur quis eam seruare, cap. Peruenit, 2. De iureiur.

Aduerte primo in hac causa, coniuges esse pares: quia fidei fractio tam reperitur in adulterio viri, quam vxoris. Aduerte secundo, eam habere locum etiam si fornicatio sit occulta: cum per eam quoq; frangatur fides implicite data in contractu matrimonij; negatioq; debiti coniugalis, sicut sit tantum inter priuatos parietes, contenta sit notitia moraliter certa talis causa data. Pro quo multos auctores Sanchez refert lib. 10. disp. 12. num. 5. Aduerte 3. ex Nauar. in seq. nu. 23. quod etiam adulter perdat ius exigendi debitum, eiq; innocens possit illud negare sine iniustitia: non impediatur tamen illud petere: non quidem vt debitum, sed vt rem licitam: quia innocenti licet si velit illud reddere: quando quidem Christus concedendo ei facultatem negandi tale debitum, non adimit facultatem illud reddendi si lubeat. Aduerte quarto, quod Sanchez in sequenti num. 6. tractat, Si coniugi innocenti certo scienti adulterium alterius, sed non valenti illud probare, Index sub excommunicatione lata sententiæ præcipiat debitum reddere, non teneri ex natura rei obedire quo ad forum conscientia: quia tale præceptum innititur falsa præsumptione: posse tamen teneri ratione

scandali: cum vel nullo modo vel non nisi longa temporis mora probare valet. Et maxime, quia in excommunicatione, sordescens per annum, suspectus est de hæresi, iuxta Conc. Trid. sess. 23. De reform. cap. 3. in fine. Aduerte ex eodem authore *ibid.* nu. 8. Adulterium tanquam priuatum iure exigendi, non posse in conscientia, innocente coniugem, cui id ipsum peccatum certo notum est, cogere ad coniugale debitum sibi reddendum; ne quidem ad id damnatum à Iudice: cum sciat talem damnationem esse ex falsa præsumptione; & ideo non habere locum in conscientia: in qua sequenda est rei veritas.

SEPTIMA CAUSA esse potest, quam Tabiena in verbo *Vxor.* q. 3. indicat, conditio femina, quæ iudicio medicorum moretur in partu si reddendo debitum cõciperet. Non enim tenetur coniux debitum reddere cum manifesto periculo vitæ. Pro quo videnda sunt antedicta nu. 283; neque potest medicamentis sterilitatem procurare, vt se à tali periculo liberet: quia id est contra bonum prolis in quo constituitur præcipuus matrimonii finis: adeo vt (quod à Nauar. in *Enchir.* cap. 16. n. 33. tactum, Sanchez commendat lib. 9. disp. 20. n. 10.) nullo bono fine honestari possit sumptio potionis, qua prolis conceptioni obstat. Sicque prout infert Tabiena, in tali casu alter coniux tenetur continere, perinde ac in aliis in quibus iuxta antedicta debitum licite negatur.

288. OCTAUA CAUSA est experientia, quam habet femina se nequire prolem viuam edere. Ratio est: quia illi non modicum vitæ periculum imminet ex morte fœtus in vtero, & ex partus difficultate, vnde eam excusari ab obligatione reddendi debitum (pro quo faciunt antedicta nu. 283.) citatis aliis tenet Sanchez lib. 7. disput. 102. num. 9. Addens num. 11. nihilominus id non obstat quominus eadem femina debitum licite petat, & petenti reddere vitæ tenetur ad vitandum discrimen nõ modicum incontinentiæ: alioqui imminens, postposito grauius mortis periculo, quod non est omnino certum. Nec obstat mors fœtus, quia præter intentionem accidit coniugibus iure suo ventibus, meliusque illi est cum peccato originali & carentia visionis Dei esse in rerum natura, quam omnino non esse, ex D. Thom. 1. 2. quæst. 87. art. 1. in fine: de quo memoratus author in præced. num. 8. Superfunt aliquot difficultates quibus satisfaciendum est in reliqua parte capituli.

RELIQVA PARS CAPITIS.

In qua difficultates aliquot explicantur.

SVMMARIVM.

- 289 Nulla culpa est coniugum, communi consensu abstinere à copula coniugali ne multiplicent prolem, quam al. re non sufficiunt; & quod petenti debitum, non possit ea de causa negari.
- 290 Ob damnatum rei familiaris omissionis debiti excusatur.
- 291 Coniux in necessitate baptizans filium alterius coniugis, non priuatur potestate exigendi debitum coniugale: extra necessitatem vero idem faciens priuatur, nisi ignorantia excuset.
- 292 De eo quod coniux, carnaliter cognoscens in primo vel secundo gradu consanguineam coniugis, priuatur petitione debiti coniugalis.
- 293 Quid si vterque coniux, se simili incestu contaminauerit.
- 294 Non requiritur iudicis sententia ad incurrendam poenam prædictam.
- 295 Ab eadem poena, vis quidem precisa excusat, non tamen metus, etiam is cum quo femina opprimitur.
- 296 De ignorantia excusante, quæ potest esse vel facti, vel iuris, vel poenæ.
- 297 Quod facti ignorantia etiam vincibilis in hac re à poena excuset.
- 298 Quod item excuset ignorantia tum iuris, tum poenæ cum fuerit vincibilis.
- 299 In dubio de validitate matrimonij, antefactam diligentem inquisitionem veritatis, non licet petere debitum coniugale:

post factam autem si possit le non fuit eam ass. qui, petere l. cet. 300 Quid sit tenendum cum vterque coniux de validitate matrimonij dubitat.

301 Cum vnus tantum coniux dubitat de validitate matrimonij, ipso petente debitum, alteri liberum est concedere vel negare: & quid de opinante probabiliter matrimonium a se contractum esse nullum.

PRIMA DIFFICULTAS EST. Vtrum coniux excusetur à reddendo debito coniugali propter damnum rei familiaris.

Tenendæ sunt de hac sequentes conclusiones quas authoribus citatis Sanchez habet lib. 9. disput. 23. Prima est, Nullam culpam esse, coniuges ex communi cõsensu abstinere à coniugali copula ne multiplicent prolem quam alere non sufficiunt. Ratio est: quia in eo neutri illorum fit iniuria: cum vterque communi placito abstinat: neuterque ad ipsam copulam teneatur, nisi altero petente. Neque voluntas non multiplicandi liberos, est ex se vitiosa: adeo vt possit veltiri bono fine: qualis est defectus ditiarum ad multiplicandos alendos.

Secunda conclusio est, Multiplicationem prolis cui alenda parentes nõ sufficiant, minime obstat, quin coniux coniugi debitum petenti obligetur reddere. Ratio est, quod cum procreatio prolis sit primarius finis matrimonij, cõhonestans illud; repugnat fieri vt exuberantior consecutio talis finis, eximat à debiti redditione: quæ medium est ad eundem finem comparandum. Quamquam si non ad sit periculum incontinentiæ, negatio debiti in tali casu non videtur peccatum esse plusquam veniale. Quod probatur à simili: quia in soluendis debitis ex iustitia, incommoditas magna excusat: nec eam cum ea debitor restituere tenetur, ex communi doctrina de restitutione: nisi æqualis incommoditas creditoris concurrat. Aduerte autem quod memoratus author admonet, tali excusationi locum esse, quando parentum facultates adhuc superstitum, non sunt sufficientes ad liberorum alimenta. Dicitur adhuc superstitum: quia secus est, si tunc sufficientes sint, etiam si parentibus ipsi defunctis inter tot liberos diuisæ, non sufficiant: quia spectabit ad eosdem liberos sibi ad victum necessaria querere.

Tertia conclusio est, Licere debitum coniugale negare ad vitandum magnum in bonis pecuniariis aut infama detrimentum: vel ad magnam in illis vtilitatem acquirendam. Ratio est: quia in ipso matrimonij contractu, coniuges pollicentur sibi mutuum obsequium, & operarum communionem quantum ad economiam, & propria domus gubernationem: ad quod quidem tendit societas coniugalis. Quoties igitur viri prudentis arbitrio ad familiæ gubernationem & rei familiaris necessitatem exigitur absentia coniugis, copule impeditiua; etiam per longum tempus: impedimentum non debet censeri irrationabile & illicitum. Hanc habet idem author in præced. disp. 4. n. 13. aliis citatis.

SECUNDA DIFFICULTAS. Quatenus obligationi ad coniugalem copulam obstat cognatio spiritualis, postinitum matrimonium contracta.

De hac Sanchez in *seq. disp.* 26. late tractat. Pro praxi, ad illius explicationem possumus contenti esse duabus conclusionibus. Prior est: non modo redditionem, sed nec petitionem debiti interdicti coniugi, qui prolem alterius coniugis etiam communem, id est tam suam quam illius, baptizauerit in necessitate. In hac omnes idem author num. 2. ait conuenire, iuxta textum expressum in cap. Ad limina 30. quæst. 1. vbi ratio hæc redditur, quod non sit æquum coniugem qui culpæ immunis fuit, suæque satisfecit obligationi baptizans prolem, ne in æternum periret, id damnus sentire, vt sibi interdicatur debiti petitio; quæ poena est delicti. Necessitas autem quæ debet adesse, addit idem aliquot aliis citatis, tunc censetur contingere, cum nullus alius occurrit qui munus id obeat: ita vt periculum alioqui sit, ne infans obeat sine baptismo. Quamquam si adesset quidem alij, sed pater videns filium expirantem magna commotione & timore percussus, ne deceat sine baptismo, tanquam non habens tempus adhi-

adhibendi alium, in delibere pene baptizari. Tunc enim sicut non est in culpa, ita nec priuatur iure petendi debitum, ut idem ibidem addit, subiungens in num. 3. pariter dicendum, debiti petitionem non esse coniugi interdictam in casu necessitatis: seu quando nullus adest, qui pater sit, & parens obit id manus. Quod laudabiliter tunc facit, eo quod in baptismo pater requiritur de precepto, etiam si non sit necessarius ad valorem baptismi.

Posterior conclusio est: Coniugem qui extra necessitatem scienter (& maxime ex malitia) baptizat, aut tanquam pater in baptismo vel confirmatione tenet communem filium aut proprium alterius coniugis, teneri debitum reddere, priuari tamen potestate illud exigendi. Hanc Sanchez in eadem disputat. 26. num. 7. ut probabiliter sua contraria, sequitur propter cap. Si vir, De cognat. spirit. ubi decisum est, quod si alteruter coniux filium suum de sacro fonte susceperit siue ignoranter siue ex malitia, non debere alterum alteri debitum subtrahere: Ratio subiungitur: quia si ex ignorantia id factum est, eos ignorantia excusare videtur: si ex malitia sua fraus & dolus eis patrocinari non debet. Vbi aduerte, quod etiam si decisio videatur eadem esse de suscipiente ignoranter & de suscipiente ex malitia; ratio tamen addita satis ostendat diuersitatem, in qua cum mentio sit de ignorante, ignorantia dicitur excusare; cum vero de sciente, dicitur quod sua fraus non debeat ei patrocinari. Unde recte inferitur proposita conclusio: hoc est coniugem qui scienter extra necessitatem, atque adeo ex malitia, baptizat filium commune aut proprium coniugis (quod plus est quam suscipere in baptismo) priuari iure petendi debitum, & teneri reddere illud alteri coniugi petenti. De hac Sanchez pluribus, in eadem disputatione a numero 6. ad finem vsque. In fine precedentis numeri quinti annotans ex Nauarro, malitiam in tali peccato esse mortalem, quod satis ostendit videtur grauitas poenae, qua delinquens priuatur potestate exigendi coniugale debitum.

TERTIA DIFFICULTAS. Quatenus affinitas carnalis post initum matrimonium contracta, obster obligationi ad copulam.

292. Hanc Sanchez tractat disput. 27. Illius autem explicatio continetur duabus conclusionibus. Prior est, coniugem adulterantem cum alterius coniugis consanguineo vel consanguinea, non posse ab eodem altero debitum petere, teneri tamen petenti reddere. Huius prior pars habetur ex cap. 1. De eo qui cognouit consanguineam vxoris. Cuius verba sunt: Si quis cum filiastra sua scienter fornicatus fuerit, nec a matre debitum petere, nec filiam vnquam habere potest vxorem. Posterior pars vero habetur ex cap. Discretionem, eod. titulo, ubi paulo ante finem sic dicitur. Sed nec affinitas quae post contractum legitime matrimonium, inter virum & vxorem inique contrahitur, ei debere officere quae huiusmodi iniquitatis particeps non existit: cum suo iure non debeat sine sua culpa priuari.

Multa autem circa hanc conclusionem Sanchez habet notata digna pro praxi. Primum est, eam priuationem petitionis debiti locum habere, quantumuis incestus sit occultus: quia affinitas carnalis aequae contrahitur ex carnali copula occulta, ac ex publica: & verba relata ex cap. Discretionem, absolute & sine restrictione concepta sunt de affinitate contracta inique cum altero coniuge. Secundum est, eandem priuationem locum habere in ipso altero coniuge, si cōsenserit in adulterium, quo contracta est affinitas ipsa iniqua. Ratio est: quia ius potestatem exigendi debitum, non obstante iniqua affinitate, relinquit tantum illi qui eiusmodi iniquitatis particeps non sit. Tertium est, memoratam priuationem minime incurrere ob adulterium cum affine coniugis, aut cum propria consanguinea (etiam si peccatum sit grauius quam commissum cum vxoris consanguinea) quia ius imponens priuationem petitionis debiti de qua agimus; fecit tantum mentionem priuationis iniquae, quae contrahitur per copulam cum consanguinea alterius coniugis. Poena au-

tem iuris non est extendenda vltra casum in ipso iure expressam.

Quartum est, eum cui petitio debiti interdicta est ob incestum cum vxoris consanguinea, peccare mortaliter petendo, non obrenta dispensatione: quia contrauenit precepto Ecclesiae in re graui, utpote spectante ad vsum Sacramenti: incestuosaque est talis petitio. Nec dici potest id preceptum abolutum esse vsu: quia is adhuc obtinet, ut dispensationem incestuosi procurent, quod possint licite debitum petere. Quintum est, probabile esse iniquam affinitatem ob quam inducta est priuatio difficultatis exigendi debitum, restringi ad secundum gradum, vltra quem non contrahi, determinatum est in Concilio Trid. sess. 24. cap. 4. de reform. matrimonij. Istud Sanchez docens in num. 14. inter cetera adfert verba, quae continent declarationem Congregationis Cardinalium de eo datam: sunt autem haec, Congregatio Concilij censuit decretum Tridentini sess. 24. cap. 4. ad primum & secundum gradum restringens impedimentum inductum, propter affinitatem ex fornicatione contractam; ceteri ad eosdem etiam gradus restrictisse impedimentum exigendi debitum ab vxore, quod inducitur ex affinitate proueniente ex illicita copula a viro cum consanguinea suae vxoris post matrimonium habita. Ceterum in his non est distinguendum inter matrimonium non consummatum, & consummatum cum ius non distinguatur.

293. Posterior conclusio est. Si contigerit tam vxori cum viro consanguineo, quam viro cum vxoris consanguinea fornicari, vitiumque priuari facultate petendi debitum sicut vterque est in culpa pro qua punienda, talis poena imponitur. Videndus est Sanchez in prior parte disputationis 28. & in posteriore, pro responsione ad quaestionem, An in illo ipso casu liceat debitum reddere illud petenti. Ea autem est: si vterque culpa quidem sua, non tamen ex malitia, animo de fraudandi debito coniugem, tale flagitium commiserit, neutrum posse licite debitum reddere, ut nec petere. Si enim vbi vnus tantum coniux reus est, alter innocens non tenetur illi debitum reddere, cum priuatus sit iure petendi: nec cum quis aliquid petit ad quod nullum ius habet, ille a quo petit, dare tenetur. Immo nec potest licite, quoniam copula ea esset incestuosa: utpote quae haberetur cum coniuge quidem, sed tamen sibi affine, ex fornicatione cum ipsius consanguinea. Sin vterque coniux malitiose egerit: animo scilicet alterum coniugem fraudandi coniugali debito: vtrumque quidem cadere iure petendi, nec posse licite petere (utpote reum culpa quae punitur talis iuris priuatione) nihilominus a iure, tanquam restringente suam prohibitionem, petenti reddere debitum concessum esse, in cap. Si vir, De cognat. spirit. ubi quoad redditionem debiti casus iste aequiparatur casui quo quis per ignorantiam deliquit: licet diuersa ratio aequiparationis ibidem reddatur: nempe quod ex ignorantia delinquentem, ignorantia excuset: delinquentem vero ex malitia fraus sua vel dolus patrocinari non debeat; prout scilicet fiet in casu praesenti si coniuges ex sua malitia acquirerent immunitatem reddendi sibi inuicem debitum coniugale. Nec obstat quod in illo cap. sermo sit de impedimento cognationis spiritalis: quia ratio eadem est in impedimento affinitatis, ut Sanchez addit alios citans in illam sententiam.

QUARTA DIFFICULTAS. An poena de qua dictum est haecenus, priuationis potestatis petendi coniugale debitum, requirat iudicis sententiam condemnatoriam aut saltem declaratoriam criminis.

294. De hac Sanchez disput. 30. differens resoluit certissimum esse nullam desiderari sententiam iudicis, sed coniugem statim ac spiritali cognationem aut affinitatem contraxerit, priuari potestate petendi debitum. Addens nihilominus se nullam rationem id concludentem inuenire, quam quod sit poena priuata, quae (sicut poena excommunicationis, suspensionis & interdicti) sic recepta sit, ut nulla indigeat sententia iudicis condemnante, aut crimen declarante: communicat enim cum illis censuris, non tantum in eo quod sit poena priuata: sed etiam in eo quod

lit priuatiua vsus dependentis ex sacramento matrimonio: sicut vsus quorum priuatiue sunt censura Ecclesiastica memoratae, dependent ex Sacramento Ordinis magna ex parte.

QUINTA DIFFICULTAS. Vtrum affinitas vi aut metu contracta inducat eandem priuationem.

295.

Huius, *quam Sanchez tractat disput. 30.* solutio continetur tribus conclusionibus. Prima est: Vxorem vi praecisa compulsum ad copulam cum viri consanguineo, non priuari exactione debiti, ex cap. Discretionem. De eo qui cognouit consang. vbi ratio redditur, quod affinitas inique contracta, qualem constat esse propositam, non officiat coniugi, qui non est particeps iniquitatis, cum iniustum sit aliquem sine causa iure suo priuare. Secunda est: Vxorem praedictum incestum committentem metu tantum leui, priuari exactione debiti. Ratio est: quia non habet in eo excusationem a culpa: ac proinde nec a poena. Tertia est: Si metus fuerit tunc grauis & cadens in foeminam constantem, licet videatur pium tunc excusare infirmum sexum a tam graui poena; rationi tamen magis consentaneum esse, in eo etiam casu incestuosam priuari petitione debiti. Nam nec tunc cessat culpa incestus. Tenebatur enim vitam exponere ne consentiret: quando quidem in iis quae aduertantur iuri diuino & naturali, de quorum numero: *si illa copula*, metus non excusat a poena. De qua in cap. Sacris, De iis quae vi, aperta sunt verba haec: Licet metus atrenerit culpam: quia tamen non eam prorsus excludit, cum pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurrere, excommunicationis labe credimus inquinari. Quod enim ibi expresse dicitur de poena excommunicationis, dubium non est dici pariter posse de poena priuationis debiti, per textum satis expressum in cap. Discretionem, De eo qui cognouit, &c. Ex quo etiam habetur eandem locum habere, etiam si maritus consenserit: cum vxor, sicut inde non est immunis a culpa, ita nec sit a poena: a qua ius illam imponens, tantum excusat non participem eiusmodi iniquitatis, vt videre est in eodem textu.

SEXTA DIFFICULTAS. Quatenus ignorantia obstet coniugum obligationi ad copulam.

296.

Ad huius explicationem Sanchez libr. 9. disp. 32. bene longam tractationem instituit de ignorantia excusante a poena legis. Omisissis autem generalibus de quibus egimus in praeced. lib. 13. cap. 26. quaest. 2. huius difficultatis propria, ad eius explicationem complectemur tribus conclusionibus cum eodem auctore in fine illius disputationis. Quibus praemittendum est primo, ignorantiam in hac re esse posse vel iuris, vel facti, vel poenae tantum. Exemplum primae est, si coniux nesciebat specialiter veritatem esse commisseri cum alterius coniugis consanguineo; aut baptizare infantem ipsius aut de sacro fonte suscipere. Exemplum vero secundae est, si coniux sciebat quidem ius illud, sed ignorabat foeminam aut virum cui commiscebatur esse consanguineum alterius coniugis: aut eiusdem filium esse quem baptizabat, aut de sacro fonte suscipiebat. Exemplum demum tertiae est, cum quis & prohibitionem & consanguinitatem nouit, sed ignorauit poenam priuationis arcentis a petitione coniugalis debiti. Praemittendum est secundo, non esse dubium ignorantiam facti inuincibilem in hac re, sicut excusat a peccato, ita etiam excusare a poena, iuxta illud in cap. Si vir, De cognitione spiritus. Si ex ignorantia id factum est, eos ignorantia excusare videtur. Vnde proposita difficultas tantum est de ignorantia vincibili facti, & de ignorantia inuincibili iuris, aut poenae.

297.

Prima igitur conclusio est. Ignorantiam facti etiam vincibilem nihil obstare coniugum obligationi ad copulam; nisi adeo crassa sit, vt merito magna temeritatis esse censetur ex ea agere: & multo magis sit affectata, tanquam actu voluntaria. Dicentes autem non obstare, simul dicimus non impedire quin coniux, qui ex eadem ignorantia baptizauit, aut de sacro fonte suscepit prolem alterius coniugis, vel carnaliter cognouit ipsius consanguineam, possit coniugale debitum petere: tanquam is in quem non cadat poena priuationis illud petendi a iure

imposita. Quod ita esse probatur: quia vbi ius imponit poenam aliquid facienti scienter, quacumque ignorantia, nisi sit affectata aut adeo crassa, vt dolo equiparari possit, ab ea excusat. Tunc enim Ecclesia intendit punire delictum expresse volitum, praecedente illius noticia: quae praecedentia notitiae, tollitur per ignorantiam etiam vincibilem: vnde fit vt poena taliter imposita excludatur quoque per eandem: nisi eiusmodi ignorantia sit, cui talem effectum tribuere, absurdum esse pateat: vt cum est affectata, vel adeo crassa vt merito equiparetur dolo, qui auctori suo non debet patrocinari, ex cap. Si vir, De cognitione spiritali.

Iam quod poena priuationis facultatis petendi coniugale debitum imposita sit contrahenti scienter spiritalem cognationem, aut affinitatem, de quibus nobis est sermo, patet: De priore enim ex eodem cap. Si vir: vbi tali poenae subicitur tantummodo is qui ex malitia, *adeoque scienter*, coniugis filium suscepit De sacro fonte. De posteriore autem, ex cap. primo de eo qui cognouit consang. vxoris, cum dicitur: Si quis cum filialtra sua scienter fornicatus fuerit.] Quae verba satis indicant poenam priuationis quae ibi imponitur, pertinere ad committentem scienter incestum, qui ea punitur. Subiungit Sanchez num. 48. in hac re non obstare, quod factum aliquo modo cognoscatur: dum modo ipsum ignoretur quatenus ex eo poena istiusmodi oritur. Exempli gratia coniux cognouit carnaliter consanguineam suae coniugis, nesciens consanguineam esse in secundo gradu, sed existimans esse in tertio, in quo non contrahitur affinitas ex copula illicita matrimonium impediens: vel baptizauit coniugis suae filium existimans non illius sed consobrinae filium esse. In neutro enim euentu arcebitur a petitione debiti; vt nec si ignorasset prorsus consanguinitate: quia ignorare gradum consanguinitatis cui poena istiusmodi statuitur, est vere ignorare factum eadem poena puniunt, non minus quam si consanguinitas ignoraretur.

Secunda conclusio. Qui factum quidem sciunt (*puta se baptizare coniugis filium, vel cognoscere carnaliter consanguineam in primo vel 2. gradu*) ignorant autem inuincibiliter ius statuens priuationem debiti exigendi: esse immunem a tali poena. Hanc Sanchez num. 49. quoad talem priuationem impositam ob cognitionem spiritalem probat: quia vbi lex aut canon punit delictum nullo alio iure prohibito, ignarus eiusdem legis aut canonis, sicut excusatur a culpa transgressionis ita & a poena. Rem enim quae culpa caret, in damnum vocari non conuenit. Et vt habet regula 23. iuris in 6. Sine culpa, nisi subit causa, non est aliquis puniendus. Et baptizare aut de baptismi fonte suscipere coniugis filium, vnde oritur cognatio spiritalis, quae punitur priuatione petitionis debiti coniugalis, prohibito est tantummodo iure Ecclesiastico. Eo ergo ita ignorato vt excusatio sit a peccato transgressionis illius, erit & a poena ob illud per idem ius imposita.

Quoad priuationem vero impositam ob affinitatem contractam per fornicationem vnus coniugis cum alterius consanguinea, probat; quia vbi delictum vetitum est iure naturali, vt est fornicatio, ignorantia iuris humani, quod poena addita id ipsum verat (sicut ius canonicum verat fornicationem vnus coniugis cum alterius consanguinea addita poena priuationis debiti coniugalis petendi) eximit ab eadem poena. Ratio est: quia quantitas poenae committenda est cum delicti quantitate, iuxta illud in cap. Felices. §. Illud autem, De poenis, in 6. Iudex metiatur poenam ex culpa. Itemque illud in fine cap. 2. De his quae fiunt a maiore parte capituli. Nec poena sit vterius protrahenda, quam delictum fuerit in excedente reperitum. Vnde licet colligere eum qui agit id quod vetitum est diuino & humano iure, sciens quidem ius diuinum, non item humanum; non excusari a poena iuris diuini, cuius habet sufficientem notitiam; excusari autem a poena iuris humani quod ignorat inuincibiliter. Deinde ius nouam poenam indicens factum antea prohibito, est prorsus nouum, quoad eam poenam: ita vt de illo vt de nouo iure censendum sit. At a culpa transgressionis noui iuris excusantur, illud inuincibiliter ignorantes. Ergo & a poena.

Tertia

Tertia conclusio est, Si in eo de quo agimus, scientia tam iuris quam facti adsit, laboreturque tantum ignorantia pœnæ illo iure statuta: in praxi consulendam esse tanquam tutiorem, sententiam eorum qui existimant talem ignorantiam non excusare: et si quando necessitas vitandi notabilis incommodi urget; sententia contraria teneri possit, cum non careat probabilitate. Sicque accipiendum est quod Nauarr. habet in *Enchir. cap. 23, nu. 47.* posse inde consolari multos pios. Videnda est eiuſdem sententia probatio in præced. lib. 13. cap. 26. q. 2.

ULTIMA DIFFICULTAS. Quid sit tenendum de obligatione ad copulam cum de matrimonij validitate dubitatur.

Huius tractationem Sanchez lib. 2. disp. 41. & aliquot sequentibus late persequitur. Pro illius explicatione aliquot conclusiones adferemus, quæ sint in praxi loco documentorum.

399. Prima est. Ante diligentiam adhibitam in assequenda cognitione veritatis, coniugem de validitate matrimonij dubitantem teneri reddere, sed non posse petere coniugale debitum. Hæc habetur, ex cap. Dominus, §. 2. De secundis nuptiis: & apertius ex cap. Inquisitioni, §. finali, De sentent. excommunic. Et confirmatur ratione, quia ex duobus malis minus est eligendum, quando quis alias perplexus esset vinculo peccati ad utramque partem, id est, peccare deberet siue agendo, siue omitendo agere. Quo posito sequitur bona fide petenti reddendum esse debitum coniugale ab altero dubitante de matrimonij validitate: quia in tali dubio periculum maioris mali est in non reddendo huiusmodi debitum, quam in reddendo. Etenim peccatum maius est contra matrimonij finem illud negare, cum sit violatio iniustitia, si petens est verus coniux: quam cum fornicatione, qua castitati aduersatur, illud reddere, si forte petens non est verus coniux. Sequitur pari ratione, quod dubitans, num id ipsum possit petere, debeat partem negantem eligere; cum ex petitione immincat fornicationis periculum, si forte alter non sit verus coniux. Ex omissione petitionis autem nullum immincat peccati periculum, cum ipse omitens habeat libertatem non petendi.

Secunda conclusio. Quando moraliter impossibile est diligentia adhibita dubium vinci: tunc coniugem dubitantem posse & reddere & petere debitum coniugale. Ratio est: quia quando præmissa diligentia requisita ad vincendum dubium, vinci non potest ignorantia veritatis de qua dubitatur; ea censetur esse inuincibilis, excusans à peccato, & possessori relinquens ius vtendi re possessa, secundum communiter receptam doctrinam. Videri potest Sanchez in memorata disp. 41.

300. Tertia conclusio. Quando vterque coniux bona fide matrimonium contraxit, & postea vterque dubitat de illius valore, neutrum posse petere debitum, nisi facta sit adeo diligens inquisitio, vt dubium adhuc post eam remansens, censeri possit inuincibile. Hæc probatur ex duabus præcedentibus, quod enim dictum est in illis de altero ex coniugibus, pari ratione in hæc, idem de vtroque dicitur.

Quarta conclusio. Cum vterque coniux dubitat de valore matrimonij bona fide contracti, si diligentia nondum adhibita ad vincendum dubium, vnus petat debitum, alter nec tenetur nec potest reddere. Ratio est, quia diligentia non præmissa, possessio in dubio non confert ius vtendi re, cum non faciat eam propriam. Ergo coniux dubitans de valore sui coniugij non habet ius petendi coniugale debitum: nisi diligentiam sufficientem adhibuerit ad vincendum dubium. Quare neque alter obligatur illud ei reddere. Et confirmatur, quia tota ratio obligationis reddendi, est periculum iniustitie cui exponitur non reddendo: nullum autem huiusmodi est, cum nullum ius fuerit exigendi. Adde nec posse licite reddere, cum alter non possit licite & iuste petere.

301. Quinta conclusio. Cum vnus tantum coniux dubius est: si ante adhibitam sufficientem inquisitionem, petat debitum: alter potest ei negare tanquam non habenti ius sufficientis ad petendum: non tenetur tamen negare:

quia cum ipse sit in pacifica possessione nihil dubitando (nec enim tenetur credere dicenti se dubitare de suo matrimonio, nisi rationes sufficientes afferat) retinet ius & petendi & reddendi. Videndus est Sanchez in eadem disp. quæst. 4. ante solutionem argumentorum, & in sequenti quæst. 5. Cæterum conclusiones has pari ratione locum quoque habere, manifestum est quando dubium præcesserit contractum matrimonij: sic vt is mala fide initus fuerit: siue ex parte vnus, siue parte vtriusque coniugis. Itaque enim ex cap. Dominus, De secundis nuptiis; & is qui de prioris coniugis obitu dubitat: contrahens nullo quidem pacto potest ab altero existente in bona fide debitum petere, tenetur tamen reddere. De qua re Sanchez in sequenti disput. 42.

Sexta conclusio. Opinantem probabiliter de contractum matrimonium esse nullum: non posse quidem petere debitum cum nec dubitans possit, iuxta ant. dicta. sed posse reddere: immo & debere ne alterum qui possessor est bonæ fidei prius iure quod habet quæsitum. Excipitur tamen casus, in quo tanta esset probabilitas nullitatis, vt parum admodum maneret dubij: & credulitas censetur moraliter firma & manifesta. Nam tunc nec posse reddere deducitur ex cap. Inquisitioni, De sententia excommunicat. vbi dicitur, Cum conscientia pulsata animi ex credulitate probabili & discreta, quantum non euidenti & manifesta, debitum quidem reddere potest, sed postulare non debet. Quæ verba satis indicant debitum, tunc tantum reddi posse cum credulitas de inualiditate non fuerit firma & manifesta. Quæ de re Sanchez plenius disput. 44. conclus. 2. In sequenti 3. addens eum posse debitum & petere & reddere, qui probabilem opinionem habet de valore matrimonij. Id quod locum habet, quamuis forte probabilis sit non valere: quia iuxta veritorem sententiam (quam confirmauimus in præced. lib. 13. cap. 10. sect. 1.) si iudicio prudentis tales rationes ad aliquid persuadendum habeantur, quæ efficiant opinionem probabilem; quantum eumque contraria appareat probabilior, posse eam teneri in praxi, nisi obftet irreuerentia Dei, aut læsio proximi in deſecutura.

In duabus vltimis dispensationibus eiusdem lib. 2. videri potest late tractatum, quando coniux censeri merito possit certus esse de nullitate matrimonij, & quando probabiliter de ea dubitare. Item qualiter constare debeat de prioris coniugis obitu, vt liceat cum alio contrahere. Quæ quidem definire prudentis est, non ponderatis circumstantiis, quibus, tanquam suppedantibus argumentum sufficiens ad moralem certitudinem, debeat moueri ad tale quid determinandum. Difficultatem, An excommunicatio obftet obligationi ad copulam, omisit vnus, quoniam ad illam spectantia tradentur commodius in sequenti libro tract. 1. cap. 15. sect. 2.

CAPVT XL.

De coniugum obligatione ad cohabitandum.

SUMMARIUM.

- 302 Quod coniuges cohabitare tenentur: & quid agendum, si id recusent.
- 303 De obligatione cohabitandi coniugis sani cum altero qui est infirmus morbo contagioso.
- 304 Vir non potest fugere cohabitationem vxoris propter dotem promissam non solutam.
- 305 Vir obligatur ad re vxorem à qua dotem accepit, illum tamen excusare potest inopia.
- 306 Vxor mortuo marito non tenetur soluere debita, que is contraxit ad ipsam alendam: parit, ratione necessitatis debita parit.
- 307 Dote promissa non soluta, maritus non tenetur vxorem alere.
- 308 Quid si non sit promissa: aut soluta, sit perita.
- 309 Quatenus vxor teneatur sequi virum mutantem habitationem, si cum eo contraxerit sub conditione quod non mutaret.